

УДК 346.232:33.012.334(477)

Катерина Лапта,

аспірант кафедри господарського права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПОНЯТТЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК ОБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН

Стаття присвячена дослідженню поняття корпоративних прав територіальної громади в господарсько-правовому аспекті, досліджуються теоретичні та законодавчі підходи до їх визначення.

Ключові слова: територіальна громада, корпоративні права територіальної громади, об'єкти господарських правовідносин, корпорація.

Постановка проблеми. Однією з передумов укріплення матеріально-фінансової основи територіальної громади є ефективне управління корпоративними правами територіальних громад – об'єктами права комунальної власності. Разом із тим відносини, пов'язані зі здійсненням корпоративних прав територіальних громад, до цього часу не одержали належного регулювання на законодавчому рівні. Ефективне управління корпоративними правами територіальних громад на тепер має першорядне значення в питаннях підвищення ефективності функціонування державного та комунального сектора економіки, якості надання громадянам суспільно важливих управлінських послуг, добробуту та рівня життя населення.

Питанням, пов'язаним зі здійсненням правового регулювання відносин щодо корпоративних прав територіальної громади, розглядалися у роботах таких науковців: Л. А. Музики, Р. Ф. Гринюка, І. О. Жадан, Р. А. Джабраїлова, Д. І. Погрібного, І. П. Голосніченко, В. М. Алексєєва, К. І. Апанасенко, І. О. Жадан та ін. Проте, незважаючи на низку робіт, присвячених окремим аспектам визначення та особливостей корпоративних прав територіальних громад, у науці господарського права немає загальновизнаного розуміння та єдиної думки щодо цих прав, чинне законодавство та вітчизняна доктрина фрагментарно висвітлюють питання щодо корпоративних прав територіальної громади, управління ними та по-требують додаткового опрацювання, що зумовлює актуальність наукового дослідження.

Метою статті є аналіз правового регулювання корпоративних відносин за участю територіальної громади, зокрема формування висновків з приводу поняття корпоративних прав територіальної громади.

Виклад основного матеріалу. Розкриття поняття та правової природи «корпоративних прав територіальної громади» потребує розгляду теоретичних підходів до розуміння загального поняття «корпоративні права».

Традиційно корпоративне право розглядається в об'єктивному та суб'єктивному значеннях. Корпоративне право як право об'єктивне можна розглядати як систему юридичних норм, що регулюють групу суспільних відносин, що виникають у зв'язку зі створенням і функціонуванням комерційних юридичних осіб (підприємницьких товариств) у результаті реалізації суб'єктами цивільних правовідносин права бути їх засновниками (учасниками), які створюють такі юридичні особи (корпорації) з метою отримання прибутку для його подальшого розподілу між учасниками. Серед вчених прихильником такого визначення є Н. С. Глузь, який вважає, що корпоративне право в об'єктивному значенні є сукупністю правових норм, які регулюють і охороняють цивільні та інші відносини, що виникають між акціонером, учасником і самою корпорацією, а також між самими учасниками чи акціонерами з приводу реалізації їх права власності на акцію чи права власності на частку в статутному капіталі корпорації [1, с. 23]. О. Р. Кібенко визначає корпоративне право як комплексний міжгалузевий правовий інститут, норми якого регулюють приватноправові і публічно правові відносини, що складаються у зв'язку зі створенням, діяльністю та ліквідацією господарських товариств, у тому числі відносини внутрішньофірмового характеру [2, с. 36]. Деякі автори розглядають корпоративне право як право осіб об'єднуватися на засадах членства, створюючи тим самим новий суб'єкт права, основою якого є його засновники, учасники [3, с. 3-5]. Щодо по-

няття корпоративного права в суб'єктивному розумінні у вітчизняній правовій науці немає єдності думок, їх аналіз дає підстави зробити висновок про надто розширене тлумачення змісту корпоративних прав.

У суб'єктивному значенні корпоративне право розглядають як право особи, яка вчиняє необхідні засновницькі дії та здійснює внесок до статутного (складеного) капіталу, набуває статусу учасника корпорації (підприємницького товариства або іншої юридичної особи, мета якої – отримання прибутку для наступного його розподілу між учасниками). Усі інші суб'єктивні права учасника, що впливають із його членства в тій чи іншій корпорації, є похідними і розкриваються через зміст поняття "корпоративні права".

О. Р. Кібенко розглядає корпоративне право в суб'єктивному значенні як «право осіб виступати в об'єднання, створюючи тим самим нового суб'єкта права; право особи, що виникає із її членства (участі) у тій чи іншій корпорації» [4, с. 14-15]. Цієї ж позиції в цілому дотримуються В. В. Луць, Р. Б. Сивий, О. С. Яворська та ін.

Визначення поняття корпоративних прав було сформульовано в низці нормативно-правових актів.

Вперше на законодавчому рівні разом із прийняттям Господарського кодексу України було дано офіційне визначення поняття «корпоративні права», що міститься у ч. 1 ст. 167, згідно з якою, корпоративними правами є права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами. У ч. 2 цієї статті робиться наголос на тому, що володіння корпоративними правами не вважається підприємництвом і законом можуть бути встановлені обмеження для певних осіб щодо володіння корпоративними правами та/або їх здійснення [5].

Важливо зазначити, що це не єдине визначення корпоративних прав, їх дефініцію можна знайти у Податковому кодексі України (п.п. 14.1.90. п. 14.1 ст. 14), де зазначено, що корпоративні права – права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у

разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами [6]; у ЗУ «Про акціонерні товариства» (п. 8 ст. 2), де корпоративні права – сукупність майнових і немайнових прав акціонера – власника акцій товариства, які впливають із права власності на акції, що включають право на участь в управлінні акціонерним товариством, отримання дивідендів та активів акціонерного товариства у разі його ліквідації відповідно до закону, а також інші права та правомочності, передбачені законом чи статутними документами.

Також на підставі аналізу законодавчих положень можна виокремити ознаки корпоративних прав:

- суб'єктом (носієм) цих прав є особа, що має частку у статутному капіталі (майні) господарської організації;

- корпоративні права виникають лише щодо підприємницької юридичної особи (корпоративного товариства);

- корпоративні права можуть бути передбачені законом і локальними правовими актами підприємницької юридичної особи (корпоративного товариства);

У доктрині до ознак корпоративних прав можна віднести наявність складної структури. І. В. Спасібо-Фатєєва вважає, що корпоративні права – це поєднання майнових прав (право на отримання певної частки прибутку (дивідендів) юридичної особи та активів у разі її ліквідації) і немайнових прав (право участі на управління нею) [7, с. 11].

Територіальна громада – природне і єдине соціальне утворення, яка діє у просторових межах держави і в рамках якої за допомогою певних форм реалізуються природні і повсякденні потреби та інтереси жителів території системного характеру (муніципального права особистості) та її господарська правосуб'єктність.

Правове регулювання управління корпоративними правами, що належать територіальним громадам у господарських організаціях, державними і комунальними підприємствами базується на нормах законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про режим іноземного інвестування», «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства», положеннях Цивільного, Податкового та Господарського кодексів України тощо.

Участь територіальних громад у господарських правовідносинах через свої органи є безпосередньою реалізацією їх господарської правосуб'єктності. Це спеціальне положення, передбачене для господарських відносин, відповідає загальному правилу, яке

визначене у ст. 10 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні»: сільські, селищні, міські ради є органами місцевого самоврядування, що представляють відповідні територіальні громади та здійснюють від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією України, цим та іншими законами. Обласні та районні ради є органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст у межах повноважень, визначених Конституцією України, цим та іншими законами, а також повноважень, переданих їм сільськими, селищними, міськими радами. Представницькі органи місцевого самоврядування, сільські, селищні, міські голови, виконавчі органи місцевого самоврядування діють за принципом розподілу повноважень у порядку і межах, визначених цим та іншими законами. Порядок формування та організація діяльності рад визначаються Конституцією України, цим та іншими законами, а також статутами територіальних громад. За класифікацією ст. 6 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» вказані органи віднесені до вторинних суб'єктів системи місцевого самоврядування, чий владні повноваження мають похідний характер: вони утворюються первинними суб'єктами. Отже, першоджерелом територіального інтересу є територіальна громада, а суб'єктами, через які здійснюють реалізацію цього інтересу, – органи місцевого самоврядування [8, с. 39-42]. Зі змісту ч. 3 ст. 169, ст. 172 Цивільного кодексу України [9], ч. 1 ст. 9 Закону України «Про акціонерні товариства» [10] випливає, що територіальні громади набувають і здійснюють корпоративні права опосередковано – через органи місцевого самоврядування у межах їхньої компетенції, встановленої законом. Ці права можуть набуватися територіальними громадами внаслідок прийняття уповноваженими органами місцевого самоврядування рішення про створення господарського товариства або про придбання частки у статутному капіталі господарського товариства, яке вже функціонує. Таким чином, законодавство акцентує увагу на первинності територіальної громади, яка здійснює свої повноваження на відповідній території у статусі учасника правовідносин через інститут представництва в особі органів місцевого самоврядування – сільських, селищних, міських рад. На відміну від цивільного, господарське законодавство визначає як учасників господарських відносин саме органи місцевого самоврядування (ст. 2 ГКУ), також у ГКУ у ч. 1 ст. 17, ч. 5 ст. 23, ч. 1 ст. 24, абз. 4 ч. 1 ст. 63, ч. 2, ст. 78, ч. 3 ст. 14 [5].

Законодавче визначення корпоративних прав містить ключовий термін «господарська організація». У п. 1 ч. 2 ст. 55 Господарського кодексу України господарська організація – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до положень Господарського кодексу України, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку. Щодо цього можна зазначити, що в комунальних підприємствах, організаціях, установах громада володіє 100 % у майні відповідної господарської організації. У корпоративних підприємствах, у тому числі господарських товариствах, територіальні громади можуть мати і 100 % частку в разі заснування корпоративного підприємства територіальною громадою, а можуть бути і не єдиним власником, тобто можуть мати інші учасники у разі поєднання часток. Наразі залишається відкритим питання щодо корпоративних прав територіальної громади саме в комунальних унітарних підприємствах, оскільки, виходячи з визначення поняття «корпоративні права», це права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, натомість законодавець в унітарному комунальному підприємстві саме частки не визначає. Майно, що передається до унітарного комунального (комерційного) підприємства, закріплюється на праві господарського відання, це означає, що «обміну» майна на корпоративні права в цьому разі не відбувається. Відмінність між корпоративними та унітарними юридичними особами полягає в характері взаємовідносин між ними та юридичною особою. Відносини між засновником (учасником) та унітарною юридичною особою мають речовий характер, а відносини між засновником (учасником) і корпоративною юридичною особою – зобов'язальний. Унітарна юридична особа не є власником закріпленого за нею майна. Власником майна унітарної юридичної особи залишається її засновник. Корпоративна юридична особа завжди діє на праві власності, а її засновник (засновники) набуває щодо неї корпоративних прав. Таким чином, сутність відносин між унітарною або корпоративною юридичною особою та її засновником не є однаковою.

Відповідно до ч. 3 ст. 63 ГКУ, в Україні діють підприємства унітарні та корпоративні, залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного капіталу. Унітарне підприємство створюється одним засновником, який виділяє необхідне для

того майно, формує відповідно до закону статутний капітал, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який призначається (обирається) засновником (наглядовою радою такого підприємства у разі її утворення), керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства. Корпоративне ж підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їхнім спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними утворюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Тобто комунальні підприємства (організації), установи, засновані на власності територіальної громади, що є єдиним власником відповідного підприємства (організації, установи), вважаються унітарними.

Але в науковій літературі висловлюється спірна думка вчених про право районних і обласних рад створювати комунальні унітарні підприємства. Така позиція обґрунтовується тим, що за правилами ч. 4 ст. 63, ч. 2 ст. 78 ГК України засновником комунального унітарного підприємства може бути лише один власник, одна територіальна громада. На рівні області та району територіальна громада не створюється, а районні та обласні ради здійснюють управління спільною власністю територіальних громад сіл, селищ та міст. Отже, створення на базі спільної власності територіальних громад комунальних унітарних підприємств вважають неможливим [11, с. 162].

Попередньо суб'єктами права комунальної власності законодавець визначав адміністративно-територіальні одиниці. Нині первинним суб'єктом відповідно до ст. 142 Конституції України 1996 року та ст. 1, 6 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» визначаються територіальні громади сіл, селищ, міст, районів у містах. Потрібно чітко розмежувати суб'єктів права комунальної власності та суб'єктів здійснення цього права. У першому випадку ними є відповідні територіальні громади, у другому – як безпосередньо територіальні громади, так і уповноважені ними органами місцевого самоврядування. Однак, відповідно до ст. 6 вищезазначеного закону, територіальні громади є первинним суб'єктом місцевого самоврядування.

Загальні засади реалізації корпоративних прав територіальних громад були відо-

бражені у ст. 168 Господарського кодексу України, але на підставі ЗУ № 4498-VI від 13.03.2012 ця стаття була виключена. Натепер питання управління корпоративними правами саме територіальних громад у чинному законодавстві відображено частково. Корпоративні права територіальної громади, на відміну, наприклад, від корпоративних прав держави, не стали предметом спеціального правового регулювання на законодавчому рівні, у зв'язку з чим їх правовий режим фактично не відрізняється від правового режиму прав інших учасників господарських товариств (крім держави). У результаті цього ефективність управління цими правами фактично повністю залежить від організації управління ними відповідними радами, від якості контролю за виконанням повноважень з управління посадовими особами органів місцевого самоврядування, які здійснюють представництво інтересів громади в органах управління господарських товариств [12, с. 75].

У ст. 3 ЗУ «Про управління об'єктами державної власності» надано перелік об'єктів управління державної власності, зокрема корпоративні права, що належать державі у статутних капіталах господарських організацій. Перелік об'єктів, згідно з цією статтею, не містить комунальних підприємств. Стаття 1 Закону України «Про акціонерні товариства» передбачає, що управління акціонерними товариствами, у статутних капіталах яких є корпоративні права держави або територіальної громади, здійснюється з урахуванням особливостей, визначених законом. Але таких особливостей закон також майже не визначає. Частково ці питання врегульовані Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», де визначаються загальні засади управління об'єктами комунальної власності, однак конкретні права і обов'язки органів місцевого самоврядування щодо представництва і захисту інтересів територіальної громади в корпоративних відносинах, а також порядок їх здійснення законом не встановлено. Відповідно до ч. 3 ст. 78 Господарського кодексу України майно комунального унітарного підприємства перебуває у комунальній власності і закріплюється за таким підприємством на праві господарського відання (комунальне комерційне підприємство) або на праві оперативного управління (комунальне некомерційне підприємство). Цілісний майновий комплекс комунального підприємства, що визнається нерухомістю, є комунальною власністю і виступає її об'єктом. Саме тому, наприклад, у ч. 1 ст. 60 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» зазначається, що територіальним громадам,

зокрема, належить право комунальної власності на підприємства, установи та організації, в тому числі банки, страхові товариства, а також пенсійні фонди, частку у майні підприємств, житловий фонд, нежитлові приміщення інше майно і майнові права тощо, а не на майно вказаних юридичних осіб.

Згідно з ч. 1 ст. 24 Господарського кодексу України управління господарською діяльністю у комунальному секторі економіки здійснюється через систему організаційно-господарських повноважень територіальних громад та органів місцевого самоврядування щодо суб'єктів господарювання, які належать до комунального сектору економіки і здійснюють свою діяльність на основі права господарського відання або права оперативного управління. Відповідно, суб'єктами управління спільною власністю територіальних громад є, зокрема, обласні ради, а об'єктами – майно та майнові комплекси комунальних підприємств, «господарські організації комунального сектора економіки» [13, с. 20-23]. Основні організаційно-господарські повноваження, наприклад, обласних рад з управління об'єктами спільної власності територіальних громад реалізуються на сесіях відповідної ради. Так, згідно зі ст. 43 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні», виключно на пленарних засіданнях обласних рад вирішуються питання: про продаж, передачу в оренду, концесію або під заставу об'єктів комунальної власності, які забезпечують спільні потреби територіальних громад і перебувають в управлінні районних, обласних рад, а також придбання таких об'єктів в установленому законом порядку; питання щодо управління об'єктами спільної власності територіальних громад, сіл, селищ, міст, районів у містах, що перебувають в управлінні районних і обласних рад; призначення і звільнення їх керівників. Проте, відповідно до ст. 15 ЗУ «Про місцеві державні адміністрації», зокрема, повноваження з управління майном спільної власності територіальних громад належать відповідним місцевим державним адміністраціям, але тільки у разі делегування їм таких повноважень обласними радами [14].

Наприклад, майно комунального унітарного підприємства перебуває у комунальній власності і закріплюється за таким підприємством на праві господарського відання або на праві оперативного управління, тобто комунальне унітарне підприємство утворюється компетентними органом місцевого самоврядування на базі відокремленої частини комунальної власності і входить до сфери його управління. Статутний капітал комунальних підприємств утворюється органом,

до сфери управління якого вони належать, до реєстрації їх як суб'єкта господарювання. Мінімальний розмір статутного капіталу комунального унітарного підприємства визначається відповідною місцевою радою. Крім передання майна до статутного капіталу засновником, джерелом формування майна, наприклад, комунального сільськогосподарського підприємства може виступати: посіви та насадження сільськогосподарських культур, розведення продуктивної і робочої худоби, птиці, бджолосімей, зведення у встановленому порядку виробничих, житлових, культурно-побутових та інших будівель і споруд, використання наявних на земельних ділянках загальнопоширених корисних копалин, лісових угідь і водних об'єктів. Особливості господарської діяльності комунальних унітарних підприємств визначаються відповідно до вимог, встановлених ГКУ щодо діяльності державних комерційних підприємств, а також інших вимог, що передбачені чинним законодавством. Таким чином, на відміну від державного унітарного підприємства, комунальне унітарне підприємство засноване на комунальній власності, тому утворюється компетентним органом місцевого самоврядування і, відповідно, входить до сфери управління цього органу. Власник майна, створюючи комунальне унітарне підприємство і наділяючи його необхідною майновою базою, не втрачає прав на нього. Таке майно залишається комунальним, а комунальне унітарне підприємство має право господарського відання.

Майно комунальних підприємств не може передаватися до статутного капіталу на праві власності, а тільки на праві господарського відання. Тобто безпосереднім власником такого майна є відповідна територіальна громада. У такому разі внесок до статутного капіталу комунального унітарного підприємства має специфічний характер, оскільки під час передачі йому майна як внеску до статутного капіталу фактичне право власності не переходить до такого підприємства. Майно передається у господарське відання, формуючи при цьому статутний капітал. У Господарському кодексі майном визнається сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів. Залежно від економічної форми, якої набуває майно у процесі здійснення господарської діяльності, майнові цінності належать до основних фондів, оборотних засобів, коштів, товарів. Отже,

внесок у статутний капітал комунальних унітарних підприємств може здійснюватися за рішеннями відповідних сільських, селищних, міських рад основними фондами, оборотними засобами, грошовими коштами та товарами. Відповідно до статті 61 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та ст. 7 Бюджетного кодексу України, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування самостійно визначають напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України. Статутний капітал комунального унітарного підприємства підлягає сплаті до закінчення першого року з дня державної реєстрації такого підприємства. Статутний капітал формується виключно засновником. Майно підприємства становлять виробничі і невиробничі фонди, також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства.

У Господарському кодексі зазначено, що суб'єкти господарювання, які здійснюють господарську діяльність на основі права власності, на свій розсуд володіють, користуються та розпоряджаються майном та мають право надати це майно іншим суб'єктам для використання його на праві власності, праві господарського відання чи праві оперативного управління або на основі інших форм правового режиму майна.

Чинним законодавством заборонено використовувати для формування статутного капіталу товариства майно комунальних підприємств, яке відповідно до закону (рішення органу місцевого самоврядування) не підлягає приватизації, саме тому органи місцевого самоврядування, діючи від імені територіальної громади, можуть вносити майно на праві господарського відання (речове право суб'єкта підприємництва, який володіє, користується та розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом), з обмеженням правомочності розпорядження щодо окремих видів майна за згодою власника). Таким чином, якщо власник має право володіти, користуватися та розпоряджатися своїм майном у повному обсязі, то комунальне підприємство стосовно майна, що належить йому на праві господарського відання, має значно менші правомочності. І звісно, власник майна, закріпленого на праві господарського відання за суб'єктом підприємництва, здійснює контроль за використанням та збереженням належного йому майна безпосередньо або через уповноважений ним орган, однак не втручаючись в оперативно-господарську діяльність підприємства. Разом із тим гарантії захисту прав та законних інтересів громади

щодо збереження та раціонального використання іншого комунального майна на законодавчому рівні практично відсутні.

Цивільний кодекс України висуває дві основні вимоги до майнових прав, дотримання яких дозволяє здійснення ними вкладу до статутного капіталу: наявність грошової оцінки та можливість їх відчужувати. Слід мати на увазі, що грошова оцінка вкладу учасника господарського товариства здійснюється за згодою учасників товариства, а у разі, якщо до статутного капіталу вноситься комунальне майно, обов'язково здійснюється незалежна експертна оцінка майна. Ситуації, коли обов'язково проводиться незалежна експертна оцінка майна, визначає стаття 7 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні». Майно для формування статутного капіталу обов'язково оцінюють у разі: створення підприємств (господарських товариств) на базі державного майна або майна, що є у комунальній власності; реорганізації, банкрутства, ліквідації державних, комунальних підприємств та підприємств (господарських товариств) з державною часткою майна (часткою комунального майна); виділення або визначення частки майна у спільному майні, в якому є державна частка (частка комунального майна); визначення вартості внесків учасників та засновників господарського товариства, якщо до зазначеного товариства вноситься майно господарських товариств з державною часткою (часткою комунального майна), а також у разі виходу (виключення) учасника або засновника із складу такого товариства; приватизації та іншого відчуження у випадках, встановлених законом, оренди, обміну, страхування державного майна, майна, що є у комунальній власності, а також повернення цього майна на підставі рішення суду;

Внесення майна до статутного капіталу оформлюється актом приймання-передачі. Форма та зміст такого документа законодавством не визначена. Але необхідно зазначити реквізити сторін, вид майна, його родові ознаки, вартість. Акт приймання-передачі підписується сторонами (представниками).

У разі заснування корпоративного підприємства територіальною громадою у тому числі у господарських товариствах територіальна громада може мати певну частку, в тому числі і 100 %.

Порівнюючи надані ст. 167 Господарського кодексу України повноваження власнику корпоративних прав господарської організації з повноваженнями засновника унітарного підприємства, що визначені

у ч. 4 ст. 63 ГКУ, можна побачити, що засновник унітарного підприємства володіє всіма правами, належними власнику корпоративних прав. Характерними умовами реалізації своїх корпоративних прав територіальною громадою є загальні умови, встановлені для здійснення корпоративних прав будь-яких учасників відносин. Однак втілення корпоративних прав територіальної громади має свої особливості: здійснення корпоративних прав територіальної громади завжди відбувається із залученням представника; ці права не можуть бути здійснені особисто їх суб'єктами (територіальною громадою); здійснення корпоративних прав територіальної громади полягає у вчиненні дій юридичного характеру; на реалізацію цих прав не можуть бути вчинені фактичні дії; реалізація корпоративних прав територіальної громади передбачає вчинення активних дій; ці права не можуть бути здійснені шляхом утримання від вчинення дій (пасивною поведінкою). Наявність особливостей у здійсненні корпоративних прав територіальної громади не є підставою для їх відмежування від корпоративних прав інших учасників відносин. Вони мають однакову правову природу. Зазначені особливості засвідчують лише встановлення більшої кількості законодавчих меж свободи їх здійснення для територіальної громади. Разом із тим важливим кроком для підвищення ефективності управління корпоративними правами громад є інвентаризація таких прав та створення реєстру корпоративних прав територіальної громади. Ведення реєстру передбачено Положенням про реєстр корпоративних прав територіальної громади міста Києва, затвердженим рішенням Київської міської ради від 29.04.2004 № 209/1419, згідно зі ст. 3.1. якого реєстр ведеться на основі нормативних, установчих та довідкових матеріалів. Згідно зі ст. 3.2. Статуту, до Реєстру корпоративних прав територіальної громади вноситься така інформація: індивідуальний реєстраційний номер корпоративних прав територіальної громади міста Києва; ідентифікаційний код господарського товариства за Єдиним державним реєстром підприємств і організацій України, в статутному фонді якого є корпоративні права територіальної громади; повна назва, визначена статутом господарського товариства; місцезнаходження господарського товариства, номери телефонів, телефаксу; код виду економічної діяльності господарського товариства згідно з Класифікатором видів економічної діяльності України; статутний фонд господарського товариства; кількість акцій в статутному фонді господарського товариства (для акціонерних това-

риств) або розмір частки у статутному фонді; номінальна вартість однієї акції (для акціонерних товариств); розмір корпоративних прав у відсотковому та грошовому виразі; відомості про рух корпоративних прав територіальної громади міста Києва; відомості про уповноважених осіб, які здійснюють функції з управління корпоративними правами територіальної громади міста Києва; відомості про спостережну раду та виконавчі органи господарського товариства; інша інформація, що не заборонена законодавством України [15]. Також доцільним вбачається в реєстрі вказувати інформацію щодо цілей діяльності кожного господарського товариства та очікуваних громадою результатів його діяльності, досягнення яких мають забезпечувати відповідні представники громади, а також щорічно опубліковувати звіти про виконання поставлених завдань [12, с. 83]. Виходячи з вищезазначеного, вважаємо за необхідне на рівні закону передбачити обов'язок міських рад створювати та вести реєстри таких прав, які були б загальнодоступними та підлягали офіційному опублікуванню на веб-сайті міських рад. Слід зазначити, що в деяких регіонах відповідні реєстри розпочали роботу, однак це не стало загальною практикою. Вважаємо за потрібне на законодавчому рівні закріпити вимоги до ведення реєстру. Запровадження такого реєстру – позитивний момент. Слід зазначити, що однією з передумов ефективного управління корпоративними правами територіальної громади є визначення мети та основних завдань такого управління, що дозволить чітко визначати напрями діяльності органів управління відповідних товариств та уповноважених представників громади.

Висновки

Зважаючи на проведений аналіз, необхідно зазначити, що через тривалі процеси становлення і розвитку комунального сектора економіки назріла необхідність у врегулюванні відносин, пов'язаних зі здійсненням, ефективним управлінням корпоративними правами територіальних громад, що є однією з умов інтенсивного розвитку регіонів, задля якісного надання суспільно важливих послуг, гідного життя громадянам. Це все можливо за умови, що органи місцевого самоврядування, беручи безпосередню участь від імені та в інтересах територіальних громад у господарських організаціях, будуть наділені достатніми фінансовими ресурсами. Вважаємо за доцільне запропонувати обов'язкове ведення реєстрів корпоративних прав територіальної громади органами місцевого самоврядування, закріпити це положення на законодавчому рівні. Підтримано думку про

ухвалення Закону України «Про комунальну власність», який би регулював корпоративні права територіальних громад, зокрема, містив визначення поняття корпоративних прав територіальної громади як сукупності прав територіальних громад в особі органів місцевого самоврядування на статутний капітал (його частку) господарської організації, що включають у себе право на управління, отримання прибутку (дивідендів), а у разі ліквідації такої організації – активів.

Список використаних джерел:

1. Глусь Н.С. Корпорації та корпоративне право: поняття, основні ознаки та особливості захисту: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2000. 16 с.
2. Кибенко Е.Р. Корпоративное право Украины: учеб. пособие. Харьков: Эспада, 2001. 36 с.
3. Красько И. Некоторые проблемы теории юридических лиц и их прикладное значение (классификация, корпоративные права, ответственность участников). Предпринимательство, хозяйство и право. 1998. № 10. С. 3-5.
4. Кибенко Е.Р. Корпоративное право: учеб. пособие. Харьков: Эспада, 1999. 480 с.
5. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
6. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-IV. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
7. Спасібо-Фатєєва І. Поняття майна, майнових та корпоративних прав як об'єктів права власності. Українське комерційне право. 2004. № 5. С. 9-18.
8. Гончаренко О. Конституційне право громадян України користування об'єктами державної та комунальної власності. Право України. 2005. № 1. С. 39-42.
9. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-15. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
10. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-17. Відомості Верховної Ради України. 2008. № 50-51. Ст. 384. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/514-17> (дата звернення: 10.03.2018).
11. Апанасенко К.І. Правовий режим майна, що є в комунальній власності : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2006. 200 с.
12. Право комунальної власності: сучасний погляд та перспективи розвитку: монографія / за заг. ред. В.А. Устименка. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток», 2013. 524 с.
13. Апанасенко К. Управление объектами муниципальной собственности. Предпринимательство, хозяйство и право. 2005. № 8. С. 20-23.
14. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-14. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 20-21. Ст. 190. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/586-14> (дата звернення: 10.03.2018).
15. Положення про реєстр корпоративних прав територіальної громади міста Києва: рішення Київської міської ради від 29.04.2004 № 209/1419. URL: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/51BC6F4F2E3F9A9EC22573C000529F56?OpenDocument (дата звернення: 14.04.2018).

Стаття посвячена дослідженню поняття корпоративних прав територіальної общини в економічно-правовому аспекті, досліджуються теоретичні та законодавчі підходи до їх визначення.

Ключевые слова: територіальна община, корпоративні права територіальної общини, об'єкти господарських правоотношень, корпорація.

The article is devoted to the study of the concept of corporate rights of the territorial community in the economic and legal aspect, the theoretical and legislative approaches to their definition are being explored.

Key words: territorial community, corporate rights of the territorial community, objects of economic legal relations, corporation.